

13. Капінус Л.В. Доцільність впровадження клієнтоцентризму на підприємстві / Л.В. Капінус // Формування ринкових відносин в Україні. – 2008. – № 4 (38). – С. 46-50.

14. Ильченко Н.Б. Организация логистической деятельности украинских торговых предприятий: интеграционный процесс / Н.Б. Ильченко // Логистика: проблемы и решения. – 2010. – № 3 (28). – С. 28-35.

15. Логістичний менеджмент фармацевтичного виробництва: монографія / О.В. Посилкіна, Р.В. Сагайдак-Нікітюк, Г.В. Загорій та ін.; за заг. ред. О.В. Посилкіної. – Харків: Нац. фармацевтичний ун-т, 2011. – 272 с.

16. Економіка логістики / Є.В. Крикавський, О.А. Похильченко, Н.В. Чернописька, О.С. Костюк, Н.Б. Савіна, С.М. Нікшич, Л.Я. Якимішин; за заг. ред. Є.В. Крикавського, О.А. Похильченко. – Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2014. – 640 с.

Надійшла до редакції 26.10.2016 р.

А.О. Удовенко

КЛАСТЕРНИЙ АНАЛІЗ ЯКОСТІ ПІДГОТОВКИ НОРМАТИВНО-ПРАВОВИХ АКТІВ РЕГУЛЯТОРНИМИ ОРГАНАМИ

Ефективність законодавства залежить від його відповідності сучасній економічній ситуації у країні та потребам держави, населення і суб'єктів господарювання. Тому важливим аспектом здійснення регуляторної політики є систематичний моніторинг нормативно-правових актів для виявлення невідповідностей або неактуальних положень. Згідно із ст. 5 Закону України від 11.09.2003 р. № 1160 [3] забезпечення державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності включає, зокрема, обов'язкове відстеження результативності кожного регуляторного акта. Проте протягом тривалого часу застосування механізму відстеження результативності мало більш формальний характер або взагалі ігнорувалося регуляторними органами.

© А.О. Удовенко, 2016

Проблемі дослідження процесу відстеження результативності нормативно-правових актів та розрахунку кількості розроблених звітів приділено багато уваги як в офіційних методичних рекомендаціях й аналітичних доповідях центральних і місцевих органів виконавчої влади, так і в роботах вітчизняних та зарубіжних учених, серед яких К. Ващенко [11], К. Диковенко [2], О. Мірошніченко [11], І. Оніщук [9] та ін. Проте аналіз дотримання регуляторними органами вимог законодавства в частині складання звітів про відстеження результативності та дослідження їх якості майже відсутній.

Мета статті полягає у виконанні класифікації центральних органів виконавчої влади за критерієм дотримання вимог законодавства в частині здійснення базового відстеження результативності нормативно-правових актів із застосуванням методу кластерного аналізу.

Відстеження результативності регуляторного акта включає заходи, спрямовані на оцінку стану впровадження регуляторного акта та досягнення ним цілей, задекларованих при його прийнятті [12]. Відповідно до ч.1 ст. 10 Закону України № 1160 [3] послідовно здійснюється базове, повторне та періодичне відстеження результативності регуляторних актів.

Базове відстеження здійснюється стосовно кожного регуляторного акту, до дня набуття ним чинності або набуття чинності більшістю його положень, та проводиться з метою оцінки стану суспільних відносин, на врегулювання яких спрямована дія акта.

За даними Державної регуляторної служби України (ДРС) [1] в останні два роки спостерігається тенденція до зменшення загальної кількості регуляторних актів, стосовно яких органами виконавчої влади провадилося відстеження результативності (рис. 1).

Незважаючи на збільшення кількісних показників виконання вимог Закону (за 2012-2014 рр.) стосовно здійснення заходів щодо відстеження результативності, якість відповідної вимоги залишилася на незадовільному рівні.

Аналіз звітів щодо відстеження результативності, наданих у 2014 р. [5] до уповноваженого органу, свідчить про таке:

60% наданих звітів містили оцінку результатів відстеження та визначення ступеня досягнення цілей, встановлених при прийнятті регуляторних актів;

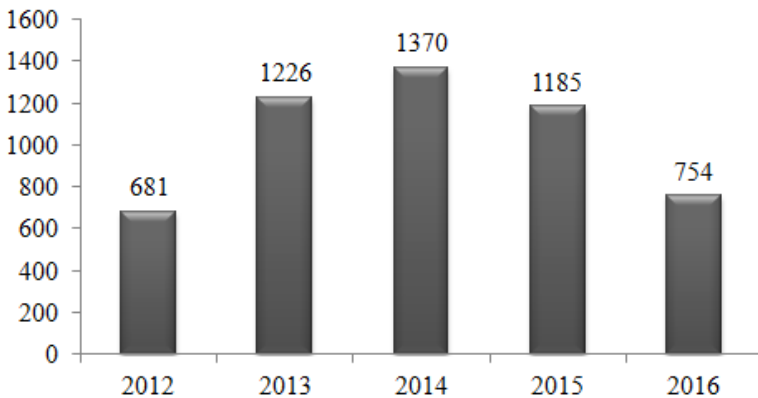

Рис. 1. Дані про загальну кількість звітів щодо відстеження результативності за 2012-2016 рр. (складено за даними джерел [5-8])

лише 3% звітів містили інформацію щодо порівняльного аналізу фактичних значень показників результативності дії регуляторних актів із значеннями прогнозних показників, визначених в АРВ, або фактичних показників, отриманих при реалізації попереднього виду відстеження.

У цілому, за даними ДРС за 2014 р., можна дійти висновку про те, що із загальної кількості отриманих звітів лише 93 звіти (2,5%) були підготовлені належним чином.

Згідно з результатами, наведеними в аналітичній доповіді Державної регуляторної служби [1], протягом 2016 р. до органу надійшло 780 звітів про відстеження результативності дії регуляторних актів. Із них 603 звіти надано регуляторними органами центрального рівня, 177 – місцевими органами виконавчої влади.

Порівняно з обсягами надходження звітів у 2015 р., за підсумками 2016 р. відбулося зниження рівня дотримання органами виконавчої влади вимоги Закону щодо відстеження результативності дії прийнятих регуляторних актів на 40%. Тому актуальною є розробка інтегрального показника якості аналізу регуляторного впливу проектів нормативно-правових актів у частині відстеження результативності. У табл. 1 наведено перелік якісних та кількісних показників, сформованих на основі Методики [4].

Таблиця 1

Перелік якісних та кількісних складових АРВ

Складова АРВ	Пункт АРВ	Оцінка
Визначаються показники результативності акта (у кількісному вираженні. У разі неможливості обчислення розмірів тієї чи іншої вигоди або витрат наводиться текстовий опис результативності акта)	Обсяг надходжень до державного та місцевих бюджетів і державних цільових фондів, пов'язаних з дією акта; К	-
	Кількість суб'єктів господарювання та/або фізичних осіб, на яких поширюватиметься дія акта; К	+ (О)
	Обсяг коштів і час, що витрачатимуться суб'єктами господарювання та/або фізичними особами, пов'язаними з виконанням вимог акта; К	+ (О)
	Рівень поінформованості суб'єктів господарювання та/або фізичних осіб з основних положень акта; К	+
Визначаються заходи, за допомогою яких здійснюватиметься відстеження результативності акта	Зазначаються строки здійснення базового відстеження результативності акта; Я	+
	Вид даних (статистичних, наукових досліджень або опитувань), які використовуватимуться для такого відстеження; групи осіб, що відбиратимуться для участі у відповідному опитуванні; Я	-
	Цільові групи осіб, що обиратимуться для участі у відповідному опитуванні, чи наукові установи, що залучатимуться для відстеження; Я	-
	Метод (статистичний /соціологічний) відстеження результативності; Я	-

Для розрахунку інтегрального показника зроблено припущення, що всі кількісні та якісні показники мають однакову вагу.

Відповідно до цього пропонується оцінювати виконаний АРВ проєктів за допомогою коефіцієнтів повноти кількісної (Кк) та якісної (Кяк) оцінок, які розраховуються таким чином: Кк, Кяк = 0 – у випадках, коли жоден з 4 обов’язкових показників не наведено; Кк, Кяк = 1 – коли наявні розрахунки за чотирма показниками. Якщо в аналізі наведено два або три з чотирьох показників, то Кк та Кяк дорівнюватимуть 0,5 та 0,75 відповідно.

Для здійснення кластерного аналізу центральних регуляторних органів за якістю базового відстеження результативності нормативно-правових актів розроблено інтегральний показник, який урахує кількісні та якісні коефіцієнти і розраховується за такою формулою:

$$KI = (Kяк + Kк) / 2,$$

де Кяк – коефіцієнт повноти якісної оцінки;

Кк – коефіцієнт повноти кількісної оцінки.

За результатами розрахунку інтегрального показника та даними ДРС за 2016 р. складено табл. 2.

Таблиця 2

Вихідні дані для здійснення кластерного аналізу ЦОВВ (2016 р.)

№ з/п	Назва ЦОВВ	Кількість регуляторних актів, що підлягали базовому відстеженню (К1)	Звіти про базове відстеження, фактично надані (К2)	Інтегральний показник якості (KI)
			%	од.
1	2	3	4	5
1	Міністерство аграрної політики та продовольства України	14	36	0,44
2	Міністерство внутрішніх справ України	5	0	0,46
3	Міністерство екології та природних ресурсів	11	9	0,35
4	Міністерство економічного розвитку і торгівлі України	36	67	0,63

Продовження табл. 2

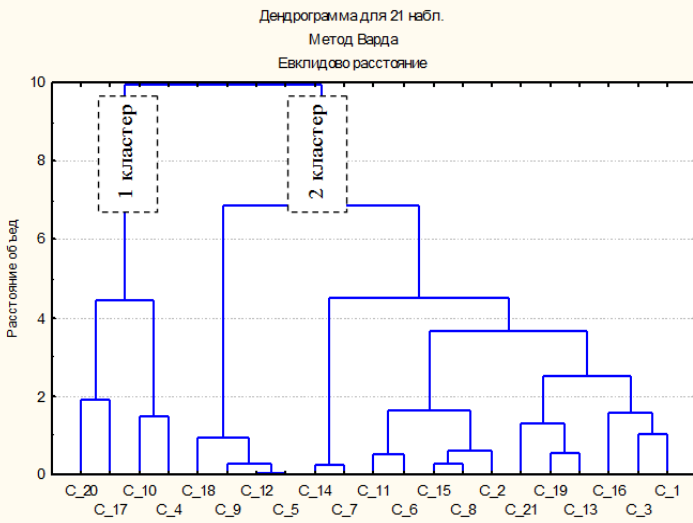
1	2	3	4	5
5	Міністерство енергетики та вугільної промисловості України	2	0	0,74
6	Міністерство інфраструктури України	6	0	0,55
7	Міністерство оборони України	1	0	0,19
8	Міністерство освіти і науки України	1	0	0,38
9	Міністерство регіонального розвитку та будівництва та житлово-комунального господарства України	4	0	0,72
10	Міністерство фінансів України	43	42	0,43
11	Міністерство юстиції України	1	0	0,59
12	Державна служба з питань надзвичайних ситуацій	2	0	0,75
13	Державна фіскальна служба України	10	30	0,63
14	Державна служба України з питань безпечності харчових продуктів та захисту споживачів	0	0	0,15
15	Фонд державного майна України	4	0	0,37
16	Державна служба спеціального зв'язку та захисту інформації	6	60	0,32
17	Державна інспекція ядерного регулювання України	0	100	0,75
18	Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг	8	13	0,79

Закінчення табл. 2

1	2	3	4	5
19	Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг	4	25	0,61
20	Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку	19	89	0,59
21	Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері зв'язку та інформатизації	5	60	0,56

¹ Складено на основі розрахованого показника та за даними джерела [1].

Наступним кроком є процедура кластерного аналізу за допомогою програмного забезпечення Statistica, що дозволяє представити результати кластеризації у вигляді вертикальної деревовидної дендрограми (рис. 2).

Умовні позначення на рисунку відповідають порядковому номеру ЦОВВ у табл. 2.

Рис. 2. Дендрограма кластерного групування ЦОВВ України

Результатом кластеризації центральних органів виконавчої влади за показниками наявності та якості звітів про базове відстеження результативності за 2016 р. стало їх групування у два кластери (див. рис. 2), кожен з яких демонструє рівень дотримання органами вимог законодавства. До першого кластера (з високим рівнем) увійшли: Міністерство економічного розвитку і торгівлі, Міністерство фінансів, Державна інспекція ядерного регулювання України та Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку. Вони мають високі значення фактично розроблених звітів та інтегрального показника їх якості, що свідчить про повноту розробленого аналізу. До другого кластера увійшло 17 ЦОВВ. У більшості випадків це пов'язано з відсутністю звітів про відстеження результативності або низьким значенням інтегрального показника якості аналізів регуляторного впливу проектів у частині підготовки звітів.

Висновки. За результатами аналізу звітів про відстеження результативності виявлено такі проблемні аспекти:

1. Відсутність системного підходу до роботи з відстеження результативності. За даними ДРС, у 40% регуляторних актів, стосовно яких надано звіт про періодичне відстеження результативності, та 10% актів зі звітом про повторне процедура відстеження результативності відбувалася непослідовно, зокрема, був відсутній попередній вид відстеження (повторний або базовий відповідно). Таким чином, відсутність показників, відносно яких необхідно виконати порівняльний аналіз, не дозволила оцінити наслідки впровадження актів належним чином.

2. Використання більшістю регуляторних органів лише чотирьох обов'язкових показників, за допомогою яких у подальшому здійснювалося відстеження результативності. Відсутність додаткових даних негативно вплинула на повноту аналізу.

3. Оприлюднення звітів із порушенням встановленого 10-денного терміну або відсутність звітів.

Метою подальших досліджень є розробка організаційно-методичного забезпечення з питань контролю за дотриманням регуляторними органами вимог законодавства та надання рекомендацій щодо поліпшення якості звітів про відстеження результативності.

Література

1. Аналітичний звіт Державної регуляторної служби за 2016 рік [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.drs.gov.ua/>

pressroom/derzhavnaregulyatornasluzhbaikrayinyoprylyudnyla-analitychnyj-zvit-pro-svoyu-robotu-u-2016-rotsi/.

2. Диковенко К.О. Критерії ефективності нормативно-правового забезпечення державного регулювання у сфері господарської діяльності в Україні / К.О. Диковенко // Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е. О. Дідоренка. – 2011. – Вип. 2. – С. 148-155.

3. Закон України «Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності» від 11.09.2003 р. № 1160-IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1160-15>.

4. Іванова О. Методичне забезпечення аналізу регуляторного впливу проектів нормативно-правових актів: переваги та недоліки / О. Іванова, А. Удовенко, Т. Чечетова-Терашвілі // Вісник Тернопільського національного економічного університету. – 2016. – Вип. 2. – С. 43-53.

5. Інформація про здійснення органами виконавчої влади державної регуляторної політики у 2014 році [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.dkrp.gov.ua/info/4311.htm>.

6. Інформація про здійснення органами виконавчої влади державної регуляторної політики у 2015 році [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.dkrp.gov.ua/info/5061>.

7. Інформація про здійснення органами виконавчої влади державної регуляторної політики у 2013 році [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.drs.gov.ua/regulatory_policy/informatsiya-pro-zdijsnennya-organamy-vykonavcho-yi-vlady-derzhavnoyi-regulyatornoyi-polityky-u-2013-rotsi/.

8. Інформація щодо здійснення органами виконавчої влади відстеження результативності дії регуляторних актів у 2012 році [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.drs.gov.ua/regulatory_policy/informatsiya-shhodo-zdijsnennya-organamy-vykonychoyi-vlady-vidstezhennya-rezultatyvnosti-diyi-regulyatornyh-aktiv-u-2012-rotsi/.

9. Онищук И.И. Теоретические и прикладные основы мониторинга результативности принятия нормативно-правовых актов в Украине [Електронний ресурс] / И.И. Онищук. – Режим доступу: <http://legaltechnique.org/wp-content/uploads/2016/04AB.pdf>.

10. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження методик проведення аналізу впливу та відстеження результативності регуляторного акта» від 11 березня 2004 р. № 308 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.gada.gov.ua/laws/show/308-2004-%D0%BF>.

11. Регуляторна діяльність в Україні: планування, обґрунтування, обговорення, відстеження: посібник / К.О. Ващенко, О.М. Мірошніченко, І.Г. Барчук та ін. – К., 2008. – 156 с.

12. Щодо відстеження результативності регуляторних актів [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.dkrp.gov.ua/files/bc39f.doc.

Надійшла до редакції 12.12.2016 р.

А.О. Щерба

ПІДХОДИ ДО ВИЗНАЧЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙ ТА ІНВЕСТИЦІЙНОЇ АКТИВНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ

Інвестиційна активність та інвестиції завжди перебувають у центрі уваги науковців. Інвестиційна активність впливає не тільки на економічний розвиток, але і на розвиток суспільства в цілому. Найважливіші функції для підприємства, без яких неможливий економічний розвиток країни, виконують інвестиції. У сучасній літературі існує безліч визначень понять «інвестиції» та «інвестиційна активність». Однак інвестиції характеризуються недостатньо чітко, тому буде доцільно уточнити економічну сутність понять «інвестиції» та «інвестиційна активність».

Проблеми розширення джерел інвестиційної активності промислових підприємств висвітлено у працях вітчизняних і зарубіжних учених. Питанням сутності, структури, факторів, методів підвищення інвестиційної активності промислових підприємств присвячено багато науково-практичних праць таких учених, як: І. Бланк [4], Л. Борщ [6], Г. Єршова [13], О. Богуцька [5], Є. Будяков [7], М. Денисенко [11], В. Шевчук, П. Рогожин [31], О. Расвнева [23],

© А.О. Щерба, 2016